

JAMNARKULT

Festival znanstvenega in
dokumentarnega filma
v parku Škocjanske jame

7., 14. in 21. september 2012

Promocijsko kongresni center Pr Nanetovh
Matavun 8, 6215 Divača
Park Škocjanske jame, Slovenija

Organizator:	Javni zavod Park Škocjanske jame, Slovenija
Partner:	Slovenski filmski arhiv
Finančna podpora:	Javni zavod Park Škocjanske jame, Slovenija
Izbor programa:	mag. Vanja DEBEVEC GERJEVIČ, Darja KRANJC, Borut LOZEJ, Borut PERIC, Samo ŠTURM, Tomaž ZORMAN
Urednica programske knjižice:	Sidonija MOZETIČ, Darja KRANJC
Lektoriranje:	Sidonija MOZETIČ
Oblikovanje:	Sidonija MOZETIČ, Darja KRANJC
Grafika:	Borut LOZEJ in Darja KRANJC
Izdajatelj:	Javni zavod Park Škocjanske jame, Slovenija

SPORED

petek, 7. september 2012

VEČER FILMA O KULTURNI DEDIŠČINI

- 20:30 - **Predavanje o pomenu zbiranja video gradiva in komentirana projekcija video gradiva o Vrbiških šjmah in Bistrških škuorkah**
dr. Naško KRIŽNAR, AVL ZRC SAZU
- 21:30 - **Vizita, 1998**
Produkcija Sokolski dom: Marko SEKETIN, Marko GORIŠEK, Franci DOVGAN
- 21:40 - **100 km življenja, 1958**
Slovenski filmski arhiv
- 21:55 - **Mladina v Brkinih, Filmski obzornik, 1949**
Slovenski filmski arhiv
- 22:00 - **Izdelovanje lesovinskih plošč in celuloze v Ilirski Bistrici, 1949**
Slovenski filmski arhiv

petek, 14. september 2012

VEČER JAMARSKEGA FILMA

- 20:30 - **La Salle 3D team in cave Medvedjak**
Peter GEDEI
- 20:35 - **Cleaning the cave Šimenkovo Brezno**
Peter GEDEI
- 20:40 - **Push Bura. Kakšno se vam zdi življenje v Ilirski Bistrici 1996-2011**
Žiga GORIŠEK
- 21:20 - **Reševalna vaja JRS**
Adrijana NOVAK
- 21:30 - **Načrti podzemlja**
RTV Slovenija
- 22:30 - **»Πρωτεύς« evolution**
Alberto MAIZAN, Luciano LONGO, Edgardo MAURI
Speleovivarium Erwin Pichl Trieste

petek, 21. september 2012

VEČER FILMA O NARAVI

- 20:30 - **Sitarjevec**
Adrijana NOVAK
- 20:40 - **Šentanski rudnik**
Adrijana NOVAK
- 21:10 - **Bohinjski ledenik, 2004**
Miran ERIČ, organizacija in tehnično svetovanje
- 21:15 - **Pogozdovanje Krasa, 2007**
JZ PŠJ, VIDEO PRO
- 21:30 - **Park Škocjanske jame: predstavitveni film**
JZ PŠJ, VIDEO PRO
- 21:50 - **Ekonačivček: Živali in rastline v parku**
JZ PŠJ, VIDEO PRO

S festivalom znanstvenega in dokumentarnega filma se v Parku Škocjanske jame spominjamo prvih filmskih večerov v Matavunu, vendar na malo drugačen način. Z idejo o filmskem zapisu časa spodbujamo še en način prikaza in ohranjanja naše naravne in kulturne dediščine, zavedanje njenega pomena in krepitev zavesti o naših vrednotah.

V spodbudo in zahvalo ekipi Parka Škocjanske jame, ki je pripravila te večere in vsem avtorjem filmskih prispevkov želim, da bi festival postal in ostal del našega programa in da se ponovno srečamo čez dve leti!

*dr. Gordana Beltram,
direktorica Parka Škocjanske jame, Slovenija*

PREDGOVOR

Spoštovane obiskovalke in obiskovalci prvega bienalnega festivala znanstvenega in dokumentarnega filma v parku Škocjanske jame, ki v imenu skriva svoj ožji fokus zanimanja JAMe, NARavo in KULTuro!

Še pred obnovo kulturnega spomenika, ki danes nosi ime Promocijsko kongresni center Pr Nanetovh, smo v Parku sanjali vsebine, ki bi se lahko odvijale v posameznih sobah objekta in na prekrasnem murvinem vrtu. Nekateri smo sanjali na podlagi tega za kar so nam naši sogovorniki povedali, da je tam nekoč že bilo. In murvin vrt je med obema vojnoma že bil deležen projekcij črno-belih risanih filmov iz »otročkega« projektorja malega Luciana Rizza, po drugi svetovni vojni pa projekcij filmov Nevidni človek in Mama Huanita potujočega kina Julija Bogataja iz Rodika. Ideja se nam je usidrala v podzavest in ni zbledela.

Imeti poletni na murvinem vrtu projekcije ne igranih filmov in video gradiva posnetega v teh krajih, krajih Biosfernega območja Kras (BOK), o njihovi naravi ter kulturi in še več kot to. Spodbuditi filmsko oziroma video produkcijo, ki naj zabeleži čim več vsebin s področja jam, narave in kulture na tem območju. In ne nazadnje hraniti digitalno avdio in video bazo gradiva, ki naj bo dostopna čim širšemu krogu raziskovalcev.

Kako uspešno smo odsanjali te svoje sanje, bo pokazal čas. Za enkrat smo vam na ogled postavili naš prvi izbor prispelih filmov in video gradiva. Pa tudi nekaj takih, ki smo jih izbrskali v Slovenskem filmskem arhivu oziroma jih posneli kar sami oziroma v parku. Največ gradiva je bilo zbranega za sklop filma o kulturni dediščini, zato smo bili pri tem primorani narediti še ožji vsebinski izbor. Drugače je bilo z jamarskim gradivom in gradivom o naravi, kjer smo program morali zapolniti še z našo video produkcijo, geografsko pa se nismo omejevali na območje BOK. Za jamarski film se tudi v bodoče pri pripravi programa ne bomo omejevali na območje BOK ter tako skušali čim celoviteje zajeti tematiko.

Filme in video gradivo, ki vsebuje en tuj film, smo razdelili na znanstveni in dokumentarni sklop. Pri čemer sta bili naši izhodišči, da znanstveni film in video gradivo nastane z uporabo znanstvene metode, služi dokumentiranju predmeta znanstvenega preučevanja v raziskovalne namene oziroma se zelo ozko nanaša na znanost, med tem ko dokumentarni film in video gradivo nastane s preprostim namenom dokumentiranja dogajanja brez znanstveno izostrenega cilja ali namena.

Festival smo si zamislili kot tri septembrske petkove večere: večer filma o kulturni dediščini, večer jamarskega filma in večer filma o naravi.

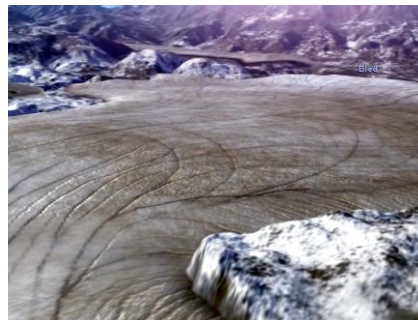
Preživite z nami tri poučne dni in se predajte razmisleku o svojih krajih, kulturi in naravi.

V imenu uredniškega odbora festivala
Darja KRANJC, univ. dipl. etn. in kult. antrop.

Bohinjski ledenik

Miran Erič, 2004, 6:04 min

Ljubljana, Slovenija

Povzetek

Pred 20.000 leti je bilo območje Evrope skoraj v celoti pokrito z ledeniki. Bližala se je otoplitev, ki bo takratno podobo Alpskega območja povsem spremenila ...

O avtorju

Miran Erič, rojen v Mariboru 1959. Po končani Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani 1988, specializiral konserviranje mokrega lesa in na Oddelku za arheologijo Filozofske fakultete, Univerze v Ljubljani magistriral na temo o lesenih najdbah na arheoloških najdiščih v Sloveniji. Ukvarja se podvodno arheologijo in problematiko mokrega lesa na arheoloških najdiščih, od 1995 pa se poglobljeno ukvarja tudi z vizualizacijami arheoloških rezultatov.

Raziskava: dr. Miloš BAVEC - geomorfologija in glaciologija
dr. Jurij KUNAVER - geomorfologija
dr. Vida POHAR - paleozoologija

Ideja, organizacija in

tehnično svetovanje: Miran ERIČ

Scenarij: dr. Miloš BAVEC

Fotografija: Jože HANC

Digitalni model reliefa: DFG CONSULTING

Risbe živali: Jurij MIKULETIČ

Copyright glasba: KPM MUSIC LIBRARY/SOUND EFFECTS 100

Produkcija: ArtRebel9 d.o.o.
Livarska ulica 12
1000 Ljubljana
01 23 61 680
www.artrebel9.com

Distribucija: Narodni muzej Slovenije
Muzejski trg 1
1000 Ljubljana
www.nms.si

Kontaktne podatki: Miran Erič
Rožna dolina c IV/37a
1000 Ljubljana
051 662 367
miran.eric@guest.arnes.si

Vrbiške šjeme

Avdiovizualni laboratorij ISN ZRC SAZU,
2003, 40 min
Vrbica, Slovenija

Povzetek

Pustno praznovanje v Vrbici je bilo dolgo časa neraziskano in odmaknjeno javnosti. Najstarejša fotografija je iz leta 1935, sicer pa je po domnevanju strokovnjakov pustna tradicija v Vrbici veliko starejša.

Med okoli šestdesetimi različnimi pustnimi liki zasledimo antropomorfne, zoomorfne in fitomorfne maske. Domačini sami izdelujejo naličja – larfe iz ovčjih kož.

Maske so razvrščene v bele in črne šjeme (gosposke in njihove podložnike). Gosposke so oblečene v belo (moški in ženske), med njimi Munc in Munka (prebivalca sosednje hrvaške vasi Mune). Gosposke varujeta policaja.

Glavna lika med podložniki sta *ta star* in *ta stara* (uoče in moma), okoli njiju ostali liki kot velika družina: orači, karabočar (pastir z mustafami), kmetje in kmetice s kmečkimi orodji, petljarca, baba, ki nosi moža (napeštanca) v košu, velika ženska, šuštar, kramar, poštar, fotograf, rajfenkirar, policaj, pater (kapcinar), hudiča, cuprnica, na čelu sprevoda pa mož s praporom in muzikanti. Prvi za transparentom gre bršljanar z lončenim basom. Med šemskimi liki so še gozdni delavci, jager, ki občasno strelja na srnjaka, cigan z medvedom in ciganka, beduin, črnc in kamela.

Največja posebnost vrbiških šjem sta bel in črn louc. Imata kožuhovinasti naličji, z obrazom, ki spominja na mačjega. Prvi ima lesene klešče za lovljenje deklet, drugi pa popotno palico.

Na pustno nedeljo dopoldne se odvija nemo gledališče na vaškem trgu. Začne ga bel louc z ritmičnim obrednim tekom. Nato se na vaški trg ob vodnjaku začnejo zgrinjati ostale šemske skupine in odigravati svoje vloge. Kot zadnje pridejo gosposke ta bele šeme in Munc ter Munka ter se pridružijo podložnikom. Sledi skupno fotografiranje in svečani sprevod vseh šemski skupin, s ta belimi na čelu. Dogodek zaključijo črni louc z ritualnim tekom.

V nedeljo popoldne gredo navadno vsi v Ilirsko Bistrico na občinski karneval po mestnih ulicah.

Na pustni torek je na vrsti poberija. Pustne skupine v sprevodu obišejo vseh 40 hiš v vasi. Vse šeme so brez naličij, edino uoče in moma obdržita zakrinkana obraza. Darove zapisujejo v knjigo. Skupino spremlja pepeličar, ki s pepelom posuje domače (pepeliči). Dan zaključijo z večerno fešto s plesom.

Na pepelnico so včasih vlekli ploho, danes pa odigrajo le pustov pokop. Pogrebci so spet v pustnih oblačilih brez naličij. V vlogi mrtvega pusta je nagačena lutka – napeštanc. Po obsodbi ga ustrelijo in zažgejo.

Prireditev v Vrbici skoz desetletja ostaja pantomimična predstava, karikiran povzetek vsakdanjega življenja, ne pa karnevalsko smešenje osebnosti, bodisi lokalnih ali državnih veljakov, v kar se je spremenilo marsikatero pustno praznovanje. Vrbičani ohranjajo svojo tradicijo, zvesto se držijo domačega izročila in ne posegajo po stereotipnih zamislih sodobnega časa.

Raziskava: mag. Helena LOŽAR PODLOGAR

Snemanje in režija: dr. Naško KRIŽNAR

Montaža: Miha PEČE

Produkcija: Avdiovizualni laboratorij Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU

Kontaktne podatki: Naško Križnar
Avdiovizualni laboratorij ZRC SAZU
Novi trg 2
1000 Ljubljana
01 4706 343; 041 761 743
nasko@zrc-sazu.si

Bistrške škuorke

*Avdiovizualni laboratorij ISN ZRC
SAZU, 2009, 7:25 min
Ilirska Bistrica, Slovenija*

Povzetek

V Sloveniji sodi skupina Bistrške škuorke med tiste izvajalske skupine, ki ustvarjajo rekonstrukcijo ljudskega petja, vendar pa je – glede na nekatere izrazito rekonstrukcijske, predvsem 'mestne' skupine – drugačna v tem, da je povezana s tradicijo ljudskega petja v svojem domačem okolju in z lokalnim pesemskim repertoarjem. Skupina predstavlja pomemben segment današnje ljudsko-pevske kulture, in sicer zaradi povezanosti z lokalno tradicijo in zaradi kakovostne izvedbene ravni.

Skupina goji ljudsko petje svojega lokalnega območja, repertoar pa sprejema po načelih ustnega izročila, to pomeni po lastnem spominu ali s pomočjo zbiranja pesmi pri starejši generaciji. Skupina z zbiranjem opravlja etnomuzikološko delo ohranjanja lokalnega pesemskega gradiva, z izvajanjem pa skrbi za kontinuiteto ljudskega petja in s svojo 'interpretacijo' ustvarja nadaljevanje in spreminjanje le-te.

Skupina ohranja značilen način odprtega, glasnega petja, petja iz grla; umirjeno, rubato petje; tradicionalno ljudsko triglasje. Skupina poje na način a cappella, brez instrumentalne spremljave.

Ker so v današnjem času tovrstne skupine redke – predvsem to velja za področje Primorske in Notranjske – je skupina Bistrške škuorke prepoznavna ne le kot lokalna izvajalska skupina, temveč tudi kot predstavnica širšega območja.

O avtorju

Izr. prof. dr. Naško Križnar je rojen 1943 v Ljubljani. Etnologijo in arheologijo je končal na Filozofski fakulteti UL leta 1970. Od l. 1972 do 1983 je delal kot kustos etnolog v Goriškem muzeju v Novi Gorici. Od l. 1983 je zaposlen pri Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU, sprva kot vodja Avdiovizualnega laboratorija, od l. 1999 je sodelavec raziskovalnega programa Etnološko raziskovanje kulture v Sloveniji in zamejstvu in vodja sekcije Avdiovizualni laboratorij pri Inštitutu za slovensko narodopisje ZRC SAZU.

V obdobju od 1985 do 1990 je bil glavni in odgovorni urednik Glasila Slovenskega etnološkega društva. Doktoriral je na UL l. 1996. Kot gostujoči docent je predaval Vizualno antropologijo na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo FF UL, Vizualne raziskave na FHŠ UP v Kopru (do 2009) in Vizualno antropologijo v okviru Medfakultetnega

podiplomskega študija na FDV (do 2009). Vsako leto vodi Poletno šolo vizualne etnografije v Novi Gorici in v Ljubljani in mednarodni festival Dnevi etnografskega filma.

Med leti 2008 – 2010 je vodil priprave za nacionalni register žive kulturne dediščine in opravljal vlogo nacionalnega koordinatorja za varstvo žive kulturne dediščine.

Je član mednarodne Komisije za vizualno antropologijo pri IUAES (International union of anthropological and ethnological sciences). Prejemnik nagrade za najboljši film na Festivalu slovenskega filma v Portorožu 2001, in leta 2002 v Kielu na mednarodnem festivalu CineArchea, za najboljši arheološki kratki film Piščalka o znameniti arheološki najdbi iz Divjih bab. Murkova nagrada 2005.

Raziskava: dr. Naško KRIŽNAR

Snemanje in režija: dr. Naško KRIŽNAR

Asistent: Sašo KUHARIČ

Montaža: Miha PEČE

Produkcija: Avdiovizualni laboratorij Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU

Kontaktne podatki: Naško Križnar
Avdiovizualni laboratorij ZRC SAZU
Novi trg 2
1000 Ljubljana
01 4706 343; 041 761 743
nasko@zrc-sazu.si

Izdelovanje lesovinskih plošč in celuloze v Ilirski Bistrici

Triglav film, 1949, 14:55 min
Ilirska Bistrica, Jugoslavija

Povzetek

Nemi film, ki dokumentira tehnologijo izdelave lesovinskih plošč in celuloze v Ilirski Bistrici in s tem predstavlja pomemben dokument lesno-predelovalne industrije in lesarske stroke v povojnem času pri nas.

O režiserju

Janez Ovsec (1922 - 1989) je bil novinar, pesnik in zlasti scenarist, ki je po končanem šolanju do leta 1961 delal pri Triglav filmu in Mladini. Pesmi je začel pisati med drugo svetovno vojno. Pisal je tudi scenarije za kratke dokumentarne filme. V primeru tega filma nastopa kot režiser.

Snemanje

in montaža: Ivo LEHPAUER

Scenarij: ing. Janez JERMAN

Režija: Janez OVSEC

Kontaktne podatki: Slovenski filmski arhiv
Zvezdarska 1
1127 Ljubljana
01 241 42 00
ars@gov.si

Puš Bura: Kakšno se vam zdi življenje v Il. Bistrici 1996 – 2011

Žiga Gorišek in Produkcija Sokolski Dom, 1996 in 2011,
40 min
Ilirska Bistrica, Slovenija

Povzetek

Naslov Puš Bura izhaja še iz leta 1996, ko so člani Produkcije Sokolski Dom za potrebe občinskega kulturnega praznika posneli krajši 15 minutni film, ki je gledalcem in pomembnim občinarjem kritično predstavil takratno življenje Bistričanov. V lanskem letu je film praznoval petnajsto obletnico, ki sta jo Žiga Gorišek in Martin Dovgan nadgradila z novejšo, tokrat malo bolj razširjeno "etnografsko različico". Pri nastajanju filma je Žiga uporabil idejo in koncept starejše verzije filma Puš Bura ter ga obogatil z nekoliko bolj poglobljenimi intervjuji v lanskem letu. V filmu je hotel s participacijsko metodo predstaviti kvaliteto življenja v Ilirski Bistrici vse od leta 1996 pa do danes. Sogovornikom je Martin načeloma postavljajl isto vprašanje kot leta 1996 in sicer: Kakšno se vam zdi življenje v Ilirski Bistrici?, Mislite, da občina naredi zadosti, da bi mladi ostali doma? Film je zaradi boljše gledljivosti narativno predstavljen v dogajanju enega dneva, ki ga od jutra do večera spremljajo intervjuji različno izbranih sogovornikov. V raziskavi je sodelovalo več ljudi, različnih starosti, poklicev, spola, ki so s svojimi mnenji predstavili življenje Bistričanov. Načeloma si pred vsakim etnografskim delom zastavimo raziskovalno vprašanje, ki raziskovalca vodi skozi proces odkrivanja nekega predhodno zastavljenega cilja. Tako je tudi z etnografskim filmom, ki naj bi nastal s predhodno študijo nekega izbranega problema, ki ga s pomočjo kamere predočimo gledalcu. Žiga si je izbral film Puš Bura, ki je po njegovem mnenju izpadel bolj kot nekakšen eksperiment in če se danes vpraša: Za koga to snema in zakaj?, Zakaj in za koga je postavil kamero med ljudi? Sta njegova vprašanja in odgovor zelo podobna Jean Rouchu, ki pravi, »da to počne zase«. S tem ko je neštetokrat pregledal in podrobno poslušal izjave sogovornikov obeh časovnih obdobji, leta 1996 in letos 2011, se je približal tistemu problemu, ki ga najdemo v odgovorih naključno izbranih sogovornikov na vprašanje: Kakšno se vam zdi življenje v Ilirski Bistrici? Sprehod kamere čez mesto zabeleži tudi tisto, kar danes mogoče ne vidim(o) in ko čez čas ponovno pregleduješ te posnetke, ugotoviš, da so lahko ti bogatejši od vsake pisane besede. Video kamera beleži zvok in sliko nekega obdobja v katerem je bila prižgana in če jo pravilno uporabljamo, je to najboljšo orodje, ki nam ga tehnologija v tem trenutku lahko ponuja.

O avtorju

Žiga Gorišek je rojen v Postojni 17. 10. 1984. Osnovno šolo je obiskoval v Ilirski Bistrici, šolanje nadaljeval na Srednji šoli za oblikovanje in fotografijo, diplomiral na Naravoslovnotehniški fakulteti, smer Grafična tehnika in na Filozofski fakulteti, smer Etnologija in kulturna antropologija. Kot član Produkcije Sokolski Dom že od osnovne šole dalje sodeluje pri različnih projektih; snemanje, fotografiranje, organizacija dogodkov itd.

Od filmov je samostojno izdelal: Moja mikozca (za projekt V mojo žilo!? Ne hvala!!, leta 1998) in Puš Bura (2011), v nastajanju pa je tudi plezalni film Skala, pašta, piva in hladilnik, ki bo premierno predstavljen letos oktobra.

Raziskava: Žiga GORIŠEK

Snemanje: Žiga GORIŠEK

Montaža: Žiga GORIŠEK

Produkcija: PRODUKCIJA SOKOLSKI DOM - društvo za multimedio

Kontaktne podatki: Žiga GORIŠEK
Rozmanova 24i
6250 Ilirska Bistrica
040 470 330
ziga.gorisek@gmail.com

PRODUKCIJA SOKOLSKI DOM - društvo za multimedio
Bazoviška 26,
6250 Ilirska Bistrica
Slovenija
marko.seketin@gmail.com
<http://produkcijasokolskidom.si>

La Salle 3D team in cave

Peter Gedei, 2010, 2:48 min

Medvedjak, Slovenija

Povzetek

Mednarodna La Salle 3D skupina združuje jamarske fotografe in videografe, ki se poleg običajnega 2D dokumentiranja lotevajo tudi v 3D tehniki. V kratkem videu spremljamo nemško ekipo med 3D fotografiranjem v jami Medvedjak.

Cleaning the cave

Peter Gedei, 2010, 3:40 min

Šimenkovo brezno, Slovenija

Povzetek

Jamarski klub Železničar se je konec leta 2010 lotil zahtevnega čiščenja Šimenkovega brezna. Namen je bil očistiti podor na dnu vhodnega brezna in po napeljani žičnici izvleči vse odpadke.

O avtorju

Peter Gedei je jamski fotograf z dolgoletno prakso, saj se s tovrstno fotografijo intenzivno ukvarja že od začetka 90. let. Fotografije objavlja v tiskanih medijih in na spletu ter uspešno sodeluje na fotografskih natečajih. Je član jamarskega kluba Železničar iz Ljubljane, kakor tudi mednarodne skupine La Salle 3D, zadnja letaja tudi urednik revije Jamar. Ukvarja se tudi s komercialno 3D fotografijo in videom. O snemanjih jamarskih filmov razmišlja že dlje časa, največjo oviro pa mu trenutno predstavlja čas.

Snemanje: Peter GEDEI

Montaža: Peter GEDEI

Produkcija: Peter GEDEI

Kontaktne podatki: petergedei@gmail.com,
041/941 378

Vizita

*PRODUKCIJA SOKOLSKI DOM – društvo
za multimedio, 1998, 6:42 min
Ilirska Bistrica, Slovenija*

Povzetek

VIZITA je kratek dokumentarni film, o naboru, po primorsko viziti, ugotovitvi sposobnosti za vojaško službo. Po prenehanju naborniške vojske v Sloveniji, se je le-ta na Bistriškem razvila v tradicionalno prireditev.

Nastajal je v letih od 1994-1998. Iz zornega kota Produkcije Sokolski dom gledalcem ponuja kratko sporočilo in malce drugačen pogled na tradicionalno prireditev od takratnega aktualnega v Ilirski Bistrici.

O avtorju

Produkcija Sokolski dom - društvo za multimedijo je društvo ljubiteljev audio in videokulture iz Ilirske Bistrice. Najbolj aktivno je delovalo v devetdesetih letih prejšnjega stoletja na področju lokalne alternativne kulture. Delna filmografija oz. digitaliziran del videoarhiva je javen na <http://www.produkciiasokolskidom.si>.

Snemanje: PRODUKCIJA SOKOLSKI DOM - društvo za multimedio

Montaža: PRODUKCIJA SOKOLSKI DOM - društvo za multimedio

Produkcija: PRODUKCIJA SOKOLSKI DOM - društvo za multimedio

Kontaktne podatki: PRODUKCIJA SOKOLSKI DOM - društvo za multimedio
Bazoviška 26,
6250 Ilirska Bistrica
Slovenija
<http://produkcijasokolskidom.si>

100 km življenja

*Triglav film Ljubljana, 1958, 14:54 min
Sežana, Divača, Buzet, Pazin, Jugoslavija*

Povzetek

Prekrasen film, ki predstavi utrip vsakdanjega življenja železničarjev in potnikov na poti iz Krasa v Istro konec 50. let 20. stol. Imeniten dokument takratnih navad, nošnje ljudi in delovnega ritma železničarjev.

O režiserju

Anton Marti (1923-2004), s pravim imenom Anton Martinčič, je bil televizijski in gledališki režiser in igralec. Igralsko šolo je obiskoval v Trstu, v Rimu pa je končal gledališko akademijo. V italijanskih gledaliških družinah je igral do leta 1949, nato je prišel v Koper, kjer je igral, režiral in sodeloval v teatru, radiodramskih ter drugih oddajah Radia Koper. V tem obdobju je režiral tudi za Slovensko stalno gledališče v Trstu. Na TV Slovenija je Marti posnel precej zabavnih oddaj, režiral pa je še nekaj televizijskih dram.

Snemanje: Rudi VAVPOTIČ

Scenarij: Oskar SUDOLI

Režija: Anton MARTI

Kontaktne podatki: Slovenski filmski arhiv
Zvezdarska 1
1127 Ljubljana
01 241 42 00
ars@gov.si

Mladina v Brkinih

Filmski obzornik, 1949, 14:13 min

Pregarje, Jugoslavija

Povzetek

Filmski obzornik, ki so ga pripravljali med leti 1946 in 1951 je bil sestavljen iz navadno treh kratkih dokumentarnih novičarskih filmov. Gre za predhodnika televizije kot jo poznamo danes, saj so njegove posamezne oddaje predvajali pred kino predstavami. V enem izmed teh se pojavi tudi poročilo o mladini, ki v Brkinih zaneseno obnavlja vas Pregarje po tem, ko je bila v vojni opustošena.

O režiserju

Jane Kavčič je slovenski filmski režiser in scenarist, ki se je rodil leta 1923 v Doljnem Logatcu. Prvič je bil kot asistent režiserja Franca Štiglica podpisan na film Na svoji zemlji. Posnel je vrsto celovečernih filmov kot so Akcija, Minuta za umor, Begunec. Med mladimi je znan predvsem kot režiser odmevnih filmov za otroke in mladino Sreča na vrvi in Maja in vesoljček. Njegovi filmi so želi uspeha kadarkoli so bili predvajani. Sreča na vrvi se ponaša tudi z najvišjim priznanjem s festivala v Teheranu. Umrli je leta 2009.

Snemanje: Anton SMEH

Scenarij: France KOSMAČ

Režija: Jane KAVČIČ

Kontaktne podatki: Slovenski filmski arhiv
Zvezdarska 1
1127 Ljubljana
01 241 42 00
ars@gov.si

Pogozdovanje Krasa

Park Škocjanske jame, Slovenija in
VIDEO PRO, 2007, 13:44 min
Kras, Slovenija

Povzetek

Krhkost ravnovesja med kraško naravo in človekom je že skoraj legendarna. Zanimiva zgodba, ki smo se jo z gibljivimi slikami odločili povedati, ko smo v Slovenskem filmskem arhivu pri Arhivu republike Slovenije izbrskali zgodovinske posnetke pogozdovanja Krasa iz leta 1950. Tako gradivo preprosto ne sme obležati pozabljeno na arhivskih policah. V našem filmu namenjenem izobraževalnim programom Biosfernega območja Kras, smo se snovalci iz Službe za raziskovanje in razvoj ter Naravovarstveno nadzorne službe Javnega zavoda Parka Škocjanske jame, Slovenija, skušali problemsko približati vprašanju pogozdovanja z njegovo umestitvijo v kontekst življenja ljudi tako v preteklosti kot danes. Obenem nas je pogozdovanje zanimalo kot načrtovan dejavnik sprememb v kamniti kraški pokrajini, ki je vseskozi v ozadju te, pod drobnogled vzete zgodbe. Skozi tisočletja izčrpano ozemlje, si v pičlih stopetdesetih letih še vedno ni opomoglo in smotrna raba zemljišč je danes prav tako pomembna kot nekoč. Zakaj je Kras ogolel, kaj je pogozdovanje, kako je bilo organizirano, kakšni možje so ga vodili in koliko časa je trajalo ter vprašanje zaraščanja, požarov in pogozdovanja danes, so vprašanja na katere v filmu mečemo luč ob pomoči sogovornikov iz gozdarske stroke, Alojza Zege iz Komna in Boštjana Košička iz sežanske območne enote Zavoda za gozdove Slovenije. Povedati bi bilo mogoče še veliko, a manj je več, če je cilj provokacija za razmislek z namenom okoljske vzgoje.

O avtorju

Park Škocjanske jame je bil ustanovljen na podlagi zakona leta 1996, po tem ko so bile jame 1986 vpisane na UNESCOV seznam svetovne dediščine. Z njim upravlja zavod kot javna služba, ki jo zagotavlja in delno financira ustanovitelj, tj. Vlada RS. V okviru javne službe opravlja zavod z zakonom in sklepom o ustanovitvi več dejavnosti, med katerimi so skrb za vzdrževanje, obnavljanje in zavarovanje spomenikov in znamenitosti na območju parka, stalno spremljanje in analiza stanja naravnih vrednot in kulturne dediščine v parku, usklajevanje raziskovalnih nalog v zvezi s parkom ter organizacija raziskovalnega dela, sodelovanje pri mednarodnih projektih, skrb za javno predstavitev parka, izvedba in organizacija izobraževanja, priprava in vzdrževanje poti in označb v parku, sodelovanje z lastniki posameznih spomenikov v parku strokovna pomoč in svetovanje, vzdrževanje jamske infrastrukture za obisk jam in opravljanje vodniške službe po parku in jamah ter vodenje informacijskega centra. Zavodu je jame in zavarovano območje uspelo vpisati še na seznam Ramsar lokalitet in MAB biosfernih območij. Leta 2003 je zavod ustanovil svojo

mednarodno mrežo šol, ki ležijo vzdolž toka reke Reke. Leta 2006 pa skupaj z upravo Notranjskega regijskega parka mrežo kraških mokrišč.

Scenarij: Darja KRANJC, Tomaž ZORMAN

Snemanje: Darja KRANJC, Borut PERIC, Jure ŠKRLEP, Samo ŠTURM, Tomaž ZORMAN

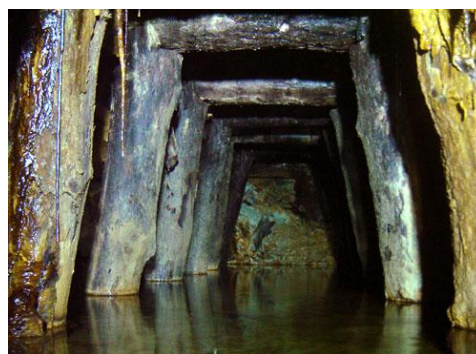
Montaža: Jure ŠKRLEP

Produkcija: JZ PŠJ, VIDEO PRO

Kontaktne podatki: JZ Park Škocjanske jame, Slovenija
Škocjan 2
6215 Divača
05 708 21 00
psi@psi.gov.si

Sitarjevec

*Adrijana Novak in Davorin Preisinger,
2009, 12:13 min
Sitarjevec (Litija), Slovenija*

Povzetek

Na Sitarjevcu, hribu, ki se dviguje nad Litijo, se nahajajo opuščeni rudniški rovi. Litijski rudnik ali Sitarjevec velja za enega naših najstarejših rudnikov. Neposredno nad mestom so arheologi odkrili ostanke železnodobne naselbine, bližnje Vače pa so bile v prazgodovini eden največjih kovinarskih centrov v Sloveniji. V večjem obsegu so tu rudarili tudi Rimljani. Rudarjenje se je potem večkrat opustilo in ponovno obnovilo. Rudarjenje so dokončno opustili leta 1965 zaradi osiromašne rude.

Ruda, ki so jo tukaj pridobivali, je bila bogata s svincem, cinkom, živim srebrom, baritom in celo nekaj srebra je bilo. Rudišče je nastalo v karbonskih plasteh. Spada med žilna hidrotermalna rudišča. Značilna je bogata in kompleksna mineralna parageneza. Pojavlja se preko šestdeset različnih mineralov, ki so nastali v štirih fazah mineralizacije.

Posebno presenečenje pa so kapniki, ki jih drugače kakor kapnike v kraških jamah, ki so kalcitni ali aragonitni, gradi limonit. To je edini znani prostor rastočih limonitnih kapnikov v Srednji Evropi. Kaže, da zrastejo tudi do 2 cm na leto. Njihov nastanek so omogočile posebne geokemijske razmere med površino in rudniškim rovom. Našli smo do 120 cm dolge stalaktite. Največji stalagmit meri 85 cm.

Sitarjevec je po svoji mineraloški bogatosti, kot tudi po slikovitosti, "kralj" med opuščenimi rudniki v Sloveniji. Pred vami pa je 12 minutna predstavitev rudnika, rovov, mineralov in naše avanture. Pa veliko užitkov ob gledanju!

Snemanje: Adrijana NOVAK, Davorin PREISINGER

Montaža: Adrijana NOVAK, Davorin PREISINGER

Samoprodukcija

Kontaktne podatki: Novak Adrijana
Nova Cerkev 27/a
3203 Nova Cerkev
041/633677
simply.abc@gmail.com

Šentanski rudnik

*Adrijana Novak in Davorin Preisinger, 2012,
28:08 min
Podlublje, Slovenija*

Povzetek

V preteklosti je v Sloveniji delovalo kar nekaj pomembnih rudnikov. Med njimi je bil tudi Šentanski rudnik živega srebra v Podlublju. Prvi pisni viri omenjajo, da so tukaj kopali živo srebrno rudo že leta 1557, v tako imenovanem »Rostbergu«. Cinabarit HgS, živosrebrov sulfid, je živosrebrova ruda. Z mletjem, žganjem, uparjanjem in nato ohlajanjem se pridobiva živo srebro. Nastanek orudenja v Podlublju sega v geološko obdobje srednjega triasa. Starost je približno 240 milijonov let. Cinabaritna ruda se pojavlja v posameznih rudnih telesih. Ta rudna telesa so nastajala ob tektonskih razpokah, po katerih je iz globine zemlje pritekala topla voda nasičena z rudami.

Pred vami je kratek dokumentarni film o Šentanskih rovih (Jurijev, Avgustov, Julijev, Friderikov, Jakobov, Antonov in Alojzijevo rov), o rudarjenju v Podlublju, o mineralu cinabaritu in avanturi ob odkrivanju in raziskovanju rovov.

Snemanje: Adrijana NOVAK, Davorin PREISINGER

Montaža: Adrijana NOVAK, Davorin PREISINGER

Samoprodukcija

Kontaktne podatki: Novak Adrijana
Nova Cerkev 27/a
3203 Nova Cerkev
041/633677
simply.abc@gmail.com

JRS »Vaja Gorje 2011«

*Adrijana Novak, Aleš Stražar, Maks
Mikela, 2011, 9:33 min
Gorje, Slovenija*

Povzetek

Velik del aktivnosti prostovoljcev predstavljajo usposabljanja in vaje, ki se običajno izvajajo znotraj organizacij samih. Za zagotavljanje učinkovitega in celovitega sistema pa je smiselno in tudi nujno potrebno izvajati vaje na katerih sodeluje več različnih enot, ki se dopolnjujejo k skupnemu cilju.

Ena od tovrstnih vaj je bila vaja "Gorje 2011" izvedena v soboto 21. 5. 2011. Vajo "Gorje 2011" je izvedla Jamarska reševalna služba (JRS). Njen glavni namen pa je bil preveriti usposobljenost za ukrepanje ob nesreči v jami ter krepitev sodelovanja Jamarske reševalne službe Slovenije z ostalimi nosilci sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Na vaji so tako poleg Jamarske reševalne službe sodelovali še: Izpostava URSZR Kranj, Poveljnik in Štab CZ občine Gorje z enotami, Gasilsko poveljstvo občine Gorje, Zdravstveni dom Bled - postaja NMP Bled, Gorska reševalna zveza Slovenije - GRS Radovljica, Regijski center za obveščanje Kranj ter jamarsko društvo Simon Zima Gorje.

O avtorju

Jeseni l. 2004 se je Adrijana Novak udeležila uvodnega seminarja "Filmoved", ki so ga organizirali v MC Brežice. Maja l. 2005 je sodelovala na delavnici "Vesela kamera" v okviru LUKSUS produkcije Krško, ki je potekala na filmskem festivalu »Kino Otok - Isola Cinema 2005«. Decembra istega leta pa se je udeležila še štirinajstdnevne delavnice animiranega filma »Kako narediti animirani film«, ki je potekala pod okriljem Famul Stuart šole uporabnih umetnosti. Osnovne smernice in napotke rokovanja s kamero in videom, je dobila od prijatelja, ki se je v tistem času profesionalno ukvarjal s snemanjem in videomontažo. Vse ostalo je samostojno raziskovanje, učenje in »iskanje« znanja ... Pomeni, sedenje pred računalnikom, spoznavanje programa ter predvsem »kilometrini« (delo, delo in delo). Za nekoga morda vse skupaj smešno, zanj pa veliko veselje, sestavljati posnetke v smiselno zgodbo, seveda če program in računalnik delata kot je treba. Najprej je ideja, ki rodi neustavljivo željo, da se le ta udejanji v filmu. Tako ideja počasi pričinja dobivati obliko »projekta«, ki se nadalje razvija, dopolnjuje, spreminja in raste. Takrat čas pred računalnikom teče drugače, ustvarjalne rešitve pa se rojevajo sredi delovnega dne med rutinskim knjiženjem računov, na sprehodu s prijateljico, ponoči, ko se svet potopi v tišino teme... To so »ta boljši« občutki.

Posnela in zmontirala je kar nekaj filmov: Slovenska jamarska odprava Črna Gora 2006, Slovenska jamarska odprava Črna Gora 2007, Kameno more 2008, Proteus Valjevo (Srbija) 2008, Tajska 2007, Korzika 2004, Islandija 2010... nekaj filmov in posnetkov iz jadranih po Jadranu, prav tako je posnela/zmontirala kar nekaj gradiva za JRS – reševanje iz jam, sotesk.... ipd.

Snemanje: Aleš STRAŽAR, Adrijana NOVAK

Montaža: Adrijana NOVAK

Samoprodukcija

Kontaktne podatki: Novak Adrijana
Nova Cerkev 27/a
3203 Nova Cerkev
041/633677

Park Škocjanske jame: predstavitveni film

Park Škocjanske jame, Slovenija in VIDEO PRO, 2006, 20 min

Park Škocjanske jame, Slovenija

Povzetek

V Škocjanskih jamah so v preteklosti snemale že številne televizijske ekipe iz Slovenije in tujine. Veliko teh posnetkov nikoli nihče ni videl, vrteli so se kdo ve kje in kdo ve kdaj. Iz želje, da bi tudi sami posneli dokumentaren film, ne le o svetovno znanih jamah ampak tudi o parku z vplivnim območjem vred, smo se v letu 2006 resno lotili iskanja prave ekipe. Upali smo, da bo sposobna v doglednem času za razumno ceno posneti čim boljši predstavitveni film o PŠJ, ki bi ga lahko tudi tržili. In ker sreča spremlja hrabre, se je bolj po naključju na vratih pojavil Jure Škrlep, ki je obljubljal, da razume kaj hočemo in da je pripravljen stvar izpeljati od začetka do konca. In res je. Skupaj smo spisali scenarij za film, si zamislili kadre, poiskali bralce in prevajalce, ter do turistične sezone izdali krajšo in daljšo verzijo čisto »našega« DVD-ja o parku. Odziv javnosti je dober, mi smo so tudi zadovoljni z njim, vi pa presodite sami. Na ogled je daljša verzija.

Snemanje: Jure ŠKRLEP

Montaža: Jure ŠKRLEP

Produkcija: JZ PŠJ, VIDEO PRO

Kontaktne podatki: JZ Park Škocjanske jame, Slovenija
Škocjan 2
6215 Divača
05 708 21 00
psi@psi.gov.si

Ekonačajivček: Živali in rastline v parku

Park Škocjanske jame, Slovenija in VIDEO

PRO, 2009, 31:10 min

Park Škocjanske jame, Slovenija

Povzetek

Spremljamo izlet učencev po parku Škocjanske jame, kjer na poti spoznavamo zanimivosti rastlinskega in živalskega sveta. Pot nas vodi v osrčju parka okoli znamenitih udornih dolin Velike in Male udorne doline. Na poti opazujemo in spoznavamo pestrost in prepletenost življenjskih prostorov ter posledično organizmov ki naseljujejo te habitate. Del zavarovanega območja sta tudi vasici Betanja in Škocjan, kjer si ogledamo zbirke.

O avtorju/režiserju

Samo Šturm je univerzitetni diplomirani biolog zaposlen v JZ Park Škocjanske jame od leta 2002. Pri svojem delu se posveča tudi delu z mladimi, predvsem šolskimi skupinami, ki obiskujejo park z namenom terenskih dni. Program naravoslovnih ekskurzij izvajamo že od leta 2003. Drugo področje zanimanja avtorja zaide na področje interpretacije narave, katerega udejanjanje v praksi predstavlja Učna pot Škocjan (nagrajena kot »Naj pot Slovenije« leta 2011). Del tega je predstavljeno v pričujočem dokumentarcu.

Režija: Samo ŠTURM, Jure ŠKRLEP
Scenarij: Samo ŠTURM
Snemanje: Jure ŠKRLEP
Montaža: Jure ŠKRLEP
Produkcija: JZ PŠJ, VIDEO PRO
Kontaktne podatki: JZ Park Škocjanske jame, Slovenija
Škocjan 2
6215 Divača
05 708 21 00
psi@psj.gov.si

»Πρωτεύς« evolution

Alberto MAIZAN, Luciano LONGO, Edgardo MAURI, 2012, 7 min
Speleovivarium Erwin Pichl Trieste, Italija

Povzetek

Gre za kratek poljudni film o raziskavah razširjenosti proteusa in podobnih vrst na Zemlji, ki temeljijo na predpostavkah o možnih razlogih za določitev prilagajanja na življenje v temi in razlogih neotenije.

O avtorju/režiserju

Režiser Edgardo Mauri je osnovnošolski učitelj s srednješolsko izobrazbo in specializacijo za poučevanje slepih. Leta 1986 se je navdušil nad jamskim svetom, da bi od blizu spoznal življenje v temi. Sodeloval je z ustvarjalcem Ervinom Pichlom v zvezi z izobraževalnim vidikom speleovivarija. Sedaj poskuša dokumentirati opravljeno delo s fotografijami in filmi.

Režija: Edgardo MAURI
Produkcija: Speleovivarium Erwin Pichl Trieste
Kontaktne podatki: Edgardo MAURI
++349 1 357 631

Načrti podzemlja

RTV Slovenija, 2010, 29:27 min
Kras in Notranjska, Slovenija

Povzetek

Strokovnjaki iz Inštituta za raziskovanje krasa spregovorijo o jamah s poudarkom na zgodovini jamarskih načrtov in njihovega izdelovanja ter inštrumentov v rabi za to. Povod je popis 350 jam odkritih med gradnjo avtocestnega odseka med Postojno in Črnim kalom.

O režiserju

Jadran Sterle je rojen leta 1949 v Postojni. Otroštvo preživel na Krasu, v Sežani. Gimnazijo je končal v Postojni leta 1968. Na Filozofski fakulteti je vpisal smer filozofija in primerjalna književnost, študij je končal leta 1974. V začetku 70-tih let je pisal in prevajal za

program Radia Študent in v študentskem glasilu Tribun ter postal njegov urednik in odgovorni urednik. Bil je med ustanovitelji Časopisa za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo (1974). Od leta 1975 je z vmesnimi premori zaposlen na RTV Slovenija. Poleg dnevnega novinarskega dela (TV Dnevnik) je soustvarjal oddaje »Kulturne diagonale«, »Ne prezrite«, »Oči kritike«; kot avtor in voditelj je ustvaril serijo oddaj »Zgodbe o knjigah« ter »Humanistiko«. Sedaj dela v Izobraževalnem programu TV Slovenija kot urednik, režiser in scenarist dokumentarnih filmov iz zakladnice naše kulturne dediščine (zgodovina, etnologija, arheologija). V zadnjem času se posveča dokumentarnim filmom s tematiko Krasa (zgodovina, dediščina). V 35-letih dela na TV Slovenija je ustvaril čez 100 dokumentarnih filmov iz serije »Humanistika«, okrog 80 studijskih filmov iz serije »Zgodbe o knjigah« ter več kot dva ducata posebnih dokumentarnih filmov doma in v tujini (Kenija, Etiopija, Velika Britanija, Kuba, Španija, Brazilija).

Scenarij in režija: Jadran STERLE

Snemanje: Stojan FEMEC

Montaža: Aleš DOLINAR

Produkcija: RTV Slovenija

Kontaktne podatki: RTV Slovenija
Kolodvorska 2
1550 Ljubljana
01 475 21 11

PRETEKLOST NAVDIHUJE SEDANJOST

Kaj imata skupnega Nanetova domačija v Matavunu in film

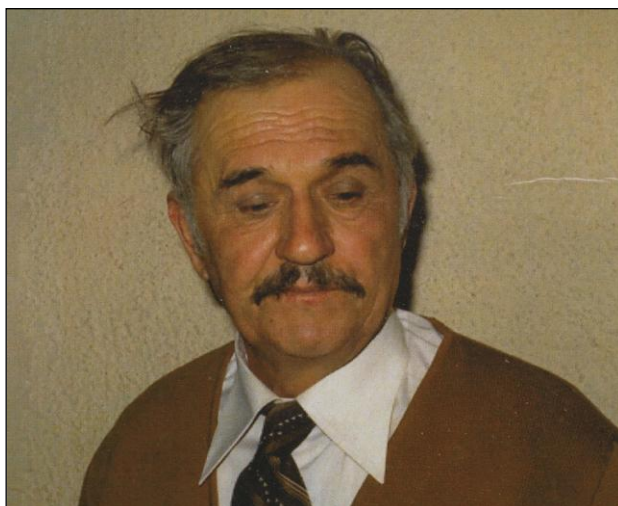
Potujoči kino Julija Bogataja

Sabina PUGELJ, univ. dipl. arheologinja

Povojna leta in še dve desetletji zatem je na Primorskem prijetno zapolnil Julij Bogataj iz Rodika s svojim potujočim kinom. S kino predstavami je začel leta 1947, kar je trajalo do njegove upokojitve leta 1970, občasno pa je vrtil filme še leta zatem. Predstave so se odvijale po celotni Primorski, občasno tudi drugod, in sicer v kino dvoranah, v toplejših mesecih pa so bili kulture deležni tudi kraji brez dvoran, kjer je priredil letni kino.

Življenjska zgodba Julija Bogataja

Julij Bogataj se je rodil leta 1914 ali 1915 v vasi Govejk nad Idrijo. Bil je drugi najstarejši izmed dvanajstih otrok. Najstarejši brat je padel med bombardiranjem v Celovcu med drugo svetovno vojno in tako je Julij kot drugi najstarejši sin začel služiti kot hlapec po okoliških kmetijah. Pod italijansko okupacijo je delal kot cestni delavec, kasneje pa je šel v italijansko vojsko in Abesinijo. Tam je služil kot fotograf do kapitulacije Italije, nato se je pridružil

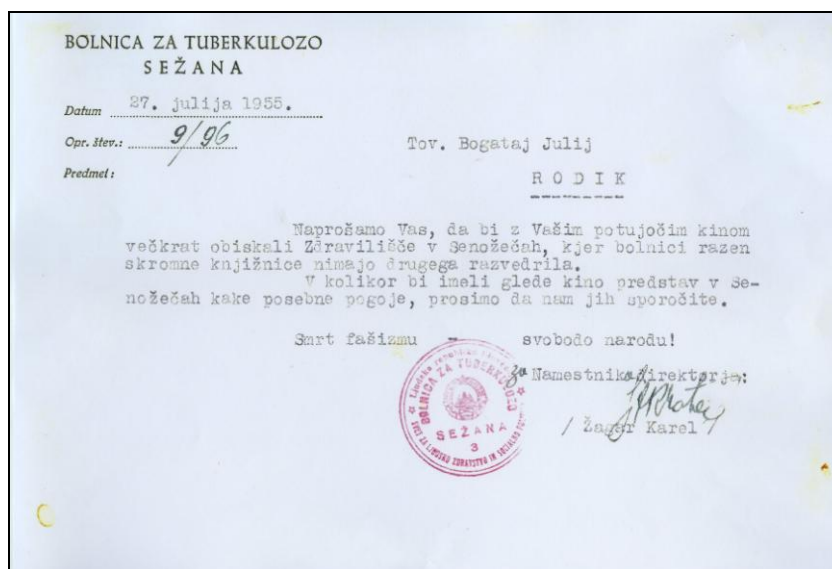

partizanom. Kot partizan je bil aktiven po cerkljanskem, logaškem oz. v njegovih domačih krajih. Leta 1947 je prišel na kozinsko, kjer se je zaposlil kot ekonom v dijaškem domu v Hrpeljah (Pugelj).

28. julija 1947 je v stari dvorani v Hrpeljah prvič zavrtil prvi film *Zdravstvuj, Moskva*.

Zanimivo pa je, da se celotna zgodba začne v Nanetovi gostilni v Matavunu št. 8. Prvi Julijev kino projektor so namreč tam uporabili italijanski vojaki na neki propagandni predstavi med katero so zbežali, Matavunec Janko Gombač starejši pa naj bi ga vzdal v zid svoje hiše skupaj s pisalnim strojem in vsemi inštrumenti za godbo na pihala in našteto skrnil pred Nemci. Po vojni so projektor prepeljali v Ajdovščino. Ob ustanovitvi sežanskega okraja, ki je tedaj imel sedež v Hrpeljah in na Kozini, je Pokrajinski narodno osvobodilni odbor za Slovensko Primorje odstopil projektor Okrajnemu ljudskemu odboru Sežana in tako se je znašel v Hrpeljah. Ker je bil pokvarjen, ga je Julij peljal na popravilo v Ljubljano. Ko so ga pripeljali nazaj, so se dogovorili, da bo potujoči kino obiskoval kraje na Krasu, po Istri in Brkinih. Kasneje je Julij v svoj program vključil še vasi na Bistriškem, Postojnskem, Ajdovskem in Tolminskem. Zaneslo ga je tudi na črnomaljsko in kranjsko, še posebej ko je štiri mesece neprestano vrtil film *Na svoji zemlji*. Za uspešno predvajanje tega filma je prezidij zvezne skupščine odlikoval Julija z medaljo dela. Na III. festivalu jugoslovskega filma v Pulju mu je trgovinska zbornica podelila posebno diplomu, Tito pa mu je podelil medaljo dela za sodelovanje pri snemanju filma *Na svoji zemlji* (Rener; Marinac).

Leta 1948 je zapustil delovno mesto ekonomista ter prešel k republiškem podjetju za razdeljevanje filmov, vendar tako, da je še vedno deloval v sežanskem okraju. Leta 1948 je podjetje za razdeljevanje filmov kupilo pri Milivoju Širci v Dutovljah star poltovornjak, na katerega je Bogataj pritrnil zvočnik. Staremu avtomobilu so baje prerokovali le še šest mesecev življenja, Julij pa je to dobo podaljšal kar do leta 1965. V šestdesetih letih mu je Tovarna optičnih in steklarskih izdelkov (TOS) iz Ljubljane na pobudo hrpeljskega kolektiva poklonila lečo v takratni vrednosti 180.000 din. S tem mu je omogočila predvajanje cinemaskopskih filmov. Ko je Julij leta 1965 pristal pri kinu delavsko prosvetnega društva Svoboda iz Sežane, je dobil tudi novejšo vozilo (Rener).

Slika 2: Vabilo Juliju za projekcije v senožeškem zdravilišču

Upokojil se je leta 1970, vendar je filme vrtil še naprej. Ob 20. in 30. obletnici predvajanja sta bila objavljena članka o njegovem delovanju, avtorjev P. Renerja in Boža Marinca, verjetno v Primorskih novicah. Prav tako sta se takrat v Hrpeljah odvijali slovesnosti na račun pomembne obletnice. Ob 30. obletnici so predvajali slovenski film *Vdovstvo Karoline Žašler*, v spomin na prvo predstavo v hrpeljski steklarni. Julij je filme vrtil do leta 1980 ali 1981, ko so v Brkinih delale mladinske delovne brigade. Umril je leta 1987 (Rener; Marinac; Pugelj).

Slika 3: Proslava ob 30. obletnici predvajanja

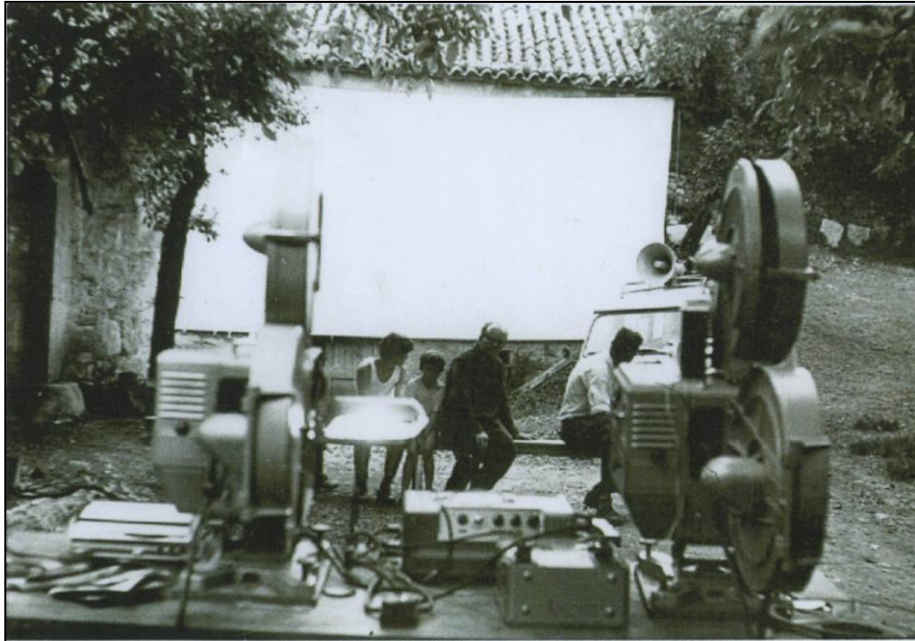
Oprema

Omenjeno je bilo že, da je Julijev prvi projektor izhajal prav iz Nanetove gostilne v Matavunu. Bil je sestavljen iz treh delov, od katerih je samo osrednji tehtal 70-80 kg, zraven pa sta spadala še ojačevalec in transformator. Osrednji del je stal na stojalu in je imel dva ročaja za dvigovanje. Ko je predvajal s tem projektorjem, se je film med menjavo koluta prekinil (Pugelj).

Slika 4: Julij Bogataj s prvim projektorjem

Slika 5: Druga *aparatura*, v ozadiju je vidno platno

Prvi projektor je uporabljal do sredine oz. druge polovice 60. let, ko je v Ljubljani dobil nepovratna sredstva. Takrat je kupil novo dvodelno, rusko *aparatur*. S tem projektorjem mu ni bilo več treba delati pavz. Ko se je prvi kolut bližal h koncu, to je vedel, ko so se na platnu začeli pojavljati beli krogci, je s stikalom vklopil drugega (film je običajno imel pet kolutov). Oba projektorja hranijo Julijevi sinovi v Rodiku (Pugelj).

Na fotografiji z rusko *aparatur* je vidno platno, velikosti 10 x 5 m. To ni bila navadna rjuha, temveč močnejše platno sešito iz več manjših kosov. To je bilo v času, ko je že imel na razpolago leče za predvajanje cinemaskopskih filmov, pred tem pa je bilo platno kvadratno, ker so bili filmi standardni. Na določenih lokacijah, kjer je imel projekcije, so bili klini za napeljavo vrvi za obešanje platna že pripravljene oziroma so ostali od prejšnjic (Pugelj, TZ 179/2009, Rodik).

Potujočega kina ni tvoril samo Julij in njegov projektor, temveč tudi njuno prevozno sredstvo. Sprva pa avtomobila sploh ni imel. Rener v članku ob 20. obletnici piše, da je Bogataj prevažal projektor od vasi do vasi na različne načine – s priložnostnim avtomobilom, z volovsko vprego in celo z ročnim vozičkom, čeprav za slednje pravi njegov sin Damijan, da je to malo verjetno. Prvi avto je dobil leta 1948, to je bil Fiat 514, *kamionet*, v katerem je imel tudi posteljo, da je v oddaljenih krajih, ko je odšel na teren za več dni, v njem tudi prespal. Drugi avto je dobil verjetno leta 1963, bil je ravno tako Fiat 514, le novejši tip, predelan v karavana, *mille nove* so mu rekli. Tretji in zadnji avto, pravzaprav je bil to kombi, je dobil takrat, ko drugi projektor. Avtomobili niso več ohranjeni (Rener; Pugelj).

Slika 6: Prvi avto, Fiat 514

Slika 7: Drugi avto, Fiat 514

Slika 8: Tretji avto oz. kombi, Fiat 850

K Bogatajevi opremljenosti je spadalo tudi ozvočenje na avtomobilu. Okrog leta 1960 je v trgovini *Radio Trieste* v Trstu kupil prvi zvočnik in ojačevalec. Na drugi avto je potem dodal še enega velikega in dva mala. Za oglaševanje v avtu in tudi za predstave je uporabljal običajen gramofon. Leta 1965 so se v Italiji začeli prodajati *mangia dischi* – prenosni gramofoni na baterije. Okoli leta 1970 je kupil magnetofon na trak, pred tem pa je menda uporabljal tudi magnetofon na žico (Pugelj TZ 179/2009, Rodik).

Filme si je izposojal pri distributerjih. V Ljubljani pri *Vesna filmu*, hrvaškem *Croatia filmu* in beograjskem *Avala Genex*. Od distributerja je bil odvisen jezik, v katerem so se vrteli podnapisi. Na hrbtni strani plakata iz leta 1974 je ohranjen obračun: inkaso bruto 27.000 din, najemnina filma 15.000 din, prevozni stroški 15.000 din, *Sutjeska* 30.000 din. Vstopnina je tega leta znašala 5 din (Pugelj TZ 179/2009, Rodik).

S filmi je po pošti dobil reklamne plakate, za vsak film približno pet ali šest. Zraven je dobil plakate velikega formata s slikami iz filma in fotografije standardne velikosti, ki jih je skupaj s filmi ob koncu predvajanja vračal distributerju. V roko obiskovalcem na predstavi pa je delil manjše letake na katerih je bil natisnjen naslov filma, vsebina in par slik (Pugelj TZ 179/2009, Rodik).

Julijev delovni dan

Priprave na večerno predstavo so se začele zjutraj. Takrat je Julij raznesel plakate in začel z oglaševanjem. Če je bila predstava napovedana v bolj oddaljenih krajih, kot so recimo Zabiče ali Novokračine na Bistriškem, je plakate poslal po pošti. V tem primeru je bil

dogovorjen z domačinom, da mu je plakate raznesel. Zjutraj je torej začel tudi s promocijo. Po vasi je naredil dva kroga in skozi zvočnik kričeče vabil v kino. Povedal je kateri film se bo vrtel in ob kateri uri, potem pa je šel domov kuhat kosilo (Kranjc; Pugelj).

Proti večeru se je pripeljal s projektorjem, naloženim v avtomobil in včasih sam, včasih mu je kdo pomagal, postavil vso potrebno opremo. Pomagala mu je žena Slavica, leta 1967 pa mu je začel pomagati sin Damijan, ki se je sicer šolal v Novi Gorici, ampak je pol leta prakse opravljal doma, tako da je lahko edini od treh sinov pomagal očetu pri projiciranju filmov.

Začetek predstave je bil odvisen od letnega časa. Če se je film predvajal v dvorani, je bil začetek ob 20.00, 20.30, pozimi pa tudi prej. Poleti so morali počakati, da se je zmračilo, pa tudi obiskovalci, ki so čez dan delali na polju ali pašniku, so morali imeti čas, da so se šli domov uredit.

Za kino je bilo treba plačati vstopnino, ki pa verjetno ni bila visoka glede na revna povojna leta. Julijev sin Damijan se spominja vstopnic pravokotnih oblik, ki so bile dvakrat perforirane, levo in desno, v bloku po 100 kosov. Na vstopnici je pisalo *Kinovstopnica, vrsta, sedež, ...* Ko si kupil vstopnico, ti je blagajnik odtrgal levo perforacijo, pri vstopu v dvorani pa še desno (Pugelj TZ 179/2009, Rodik).

Med znanimi filmi, ki jih je vrtel, so bili: *Zdravstvuj, Moskva, Na svoji zemlji, Mama Huanita, Nevidni človek, Vdovstvo Karoline Žašler, Bitka na Neretvi, Užička republika, ...* (Rener, Marinac, Kranjc; Pugelj).

Anekdota v Lokvi

Damijan Bogataj se spominja anekdote, ki se je zgodila v Lokvi med vaškimi otroki in Julijem: »*Stric, kaj n's sp'stiste d'ns u kino z'stu'jn?*« »*Ja*«, je rekel Julij, »*d'ns z' d'nar, jutri z'stu'jn.*« »*Ja, ma kaj res?*«, »*Ja, d'ns z' d'nar in jutri z'stu'jn.*« Drugi dan so prišli spet: »*Stric, ma d'ns gr'jmo z'stu'jn u kino!*« »*Ja, ma sej s'm v'm povedou, de d'ns z' d'nar in jutri z'stu'jn!*« »*Ja, ma ste n's potj'gnli!*«

Julko v Matavunu

Julij, ki so mu rekli tudi Juljo ali Julko, naj bi v Matavunu zavrtel samo dva filma jeseni leta 1953, ko so bili tu nastanjeni vojaki. Na Nanetvem vrtu je projiciral filma *Nevidni človek* in *Mama Huanita*. Kino so verjetno naročili sami vojaki, vendar so med obiskovalci bili tudi domačini iz Matavuna, Škocjana, Betanje in verjetno iz Naklega. Reklamiral je baje samo v Matavunu, kjer je potem postavil kino. To je bilo na današnjem dvorišču hiše Matavun št. 8A. Tam je na zid obesil platno s pomočjo palice. Gledalci so sedeli na gostilniških stoli ali pa so jih prinesli s seboj (Kranjc; Pugelj).

Sogovorniki

BOGATAJ Damijan, Rodik. BAK Albina, Škocjan. IVANČIČ Mira, Matavun. ŽNIDARČIČ Vilma in Jože, Betanja.

Viri

KRANJC Darja, TZ 177/2009, Betanja. MARINAC Božo, »*Dragi ljudje, nocoj v kino!*«, časopisni izrezek v lasti Damijana Bogataja. PUGELJ Sabina, TZ 178, 179/2009, Rodik; 180/2009, Matavun; 181/2009, Škocjan. RENER P., 20 let potujočega kina, časopisni izrezek v lasti Damijana Bogataja.

Vse fotografije so last Damijana Bogataja.